

यद्वा कूर्पसूक्ष्मसूक्ष्मदृशइत्यर्थः तदाहृदयस्थंसूक्ष्ममेवालक्ष्यतत्त्ववेशायप्रथममुदरमुपासतइतिभावः आरुणयस्तुसाक्षात्हृदयस्थंदहरंसूक्ष्ममेवोपासतेहृदयविशेषणम् परिसरपद्धतिमिति परितःसरंतिप्रसर्पतीति परिसरानाढ्यः तासांपद्धतिमार्गंप्रसरणस्थानमित्यर्थः विशेषणस्यफलमाह ततइति ततोहृदयात् भोअनंततवधामउपलब्धिस्थानंसुषुम्नारव्यंपरमंश्रेष्ठंज्योतिर्मयंशिरः मूर्धानंप्रतिउदगात् उदसर्पत् मूलाधारादारभ्यहृदयमध्यात्ब्रह्मरंध्रंप्रतिउद्गतमित्यर्थः कथंभूतंधाम यत्समेत्यप्राप्यपुनरिहकृतांतमुखेमृत्युमुखेसंसारेनपतंति तथाचश्रुतिःशतंचैकाहृदयस्यनाढ्यस्तासांमूर्धानमभिनिःसृतैका तयोर्ध्वमायन्नमृतत्वमेतिविष्वगन्याउक्रमणेभवन्तीति ॥ १८ ॥ उदरादिषुयःपुंसांचितितोमुनिवर्त्मभिः हंतिमृत्युभयंदेवोहृद्गतंतमुपास्महे ॥ ५ ॥ नन्वीश्वरस्यापितर्हिजीववदुदरादिसंबंधेतदनुप्रविष्टस्यचतारतम्येसंतिकेनविशेषेणोपास्यत्वमितिमामाशंकांपरिहरंत्यः एकोदेवःसर्वभूतेषुगूढःसर्वव्यापीसर्वभूतांतरात्मा कर्माध्यक्षःसर्वभूताधिवासःसाक्षीचेताकेवलोनिर्गुणश्चेत्याद्याःश्रुतयःस्तुवंतीत्याह स्वरुतविचि

स्वरुतविचित्रयोनिषुविशान्निवहेतुतयातरतमतश्चकारस्यनलवत्स्वरुतानुकृतिः ॥ अथवितथास्वमूष्ववितथंतवधामसमंविरजधियोऽन्वयंत्यभिविपण्यवएकरसम् ॥ १९ ॥

त्रयोनिष्विति स्वयंकृतासुउच्चनीचमध्यमासुयोनिषुअभिव्यक्तिस्थानेषुकार्येषुदेहादिषुहेतुतयाउपादानतयाप्रागेवविद्यमानत्वेनमुख्यप्रवेशासंभवाद्विशान्निववर्तमानस्तरतमतोन्यूनाधिकभावेनचकारसिअवभाससे स्वरुतायोनीरनुकरोतीतिस्वरुतानुकृतिःअनलवत् अग्निर्यथास्वतस्तारतम्यहीनोऽपिकाष्ठानुसारेणतथातथाप्रकाशतेतद्वत् अथअतोवितथासुमिथ्याभूतास्वमूषुयोनिषुअवितथंसत्यम् यतः सममविशेषमतःसत्यं तवधामस्वरूपंविरजधियोनिर्मलमतयः अन्वयंतिजानंति नुइतिपृथक्पदंवाअत्रहेतुः अभिविपण्यवइति अभितोविगतव्यवहाराः पणव्यवहारइत्यस्यरूपंपण्युरिति ऐहिकामुष्मिककर्मफलरहिताइत्यर्थः अविशेषत्वादेवैकरसंसन्मात्रम् अतस्तवोपाधिकृततारतम्याभावादप्रच्युतैश्वर्यस्योपास्यत्वमितिभावः ॥ १९ ॥ स्वनिर्मितेषुकार्येषुतारतम्यविवर्जितम् सर्वानुस्यूतसन्मात्रंभगवंतंभजामहे ॥ ६ ॥